

Kritik mot en åklagare vid Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Östersund, bl.a. för handläggningstiden i en förundersökning rörande brott mot tystnadsplikt m.m.

Anmälan

AA ifrågasatte i en anmälan, som kom in till JO i februari 2009, bl.a. handläggningstiden i en förundersökning avseende brott mot tystnadsplikt m.m. vid Åklagarmyndigheten, åklagarkammaren i Östersund.

Utredning

Handlingar i åklagarkammarens ärende AM-32355-07 och i Polismyndigheten i Jämtlands län ärenden K5081-07 och K8338-07 m.fl. infordrades. Av dessa framgick bl.a. att åklagare lett förundersökningen sedan sommaren 2007 och att ärendet ännu inte var avgjort.

Ärendet remitterades till Åklagarmyndigheten för upplysningar och yttrande över handläggningen.

Åklagarmyndigheten (dåvarande tillförordnade vice riksåklagaren BB) kom in med ett yttrande till vilket var fogat upplysningar från chefsåklagaren CC och vice chefsåklagaren DD (upplysningarna här utelämnade).

BB anförde bl.a. följande.

Bakgrund

Av handlingarna framgår i huvudsak följande.

Ärendet består av fem anmälningar mot en person, AA, som varit anställd som tolk inom flyktingsamordningen i Krokoms kommun. AA synes ha avstängts från sitt arbete den 6 augusti 2007 och avskedats den 25 september samma år.

Den första polisanmälan, K5081-07, gjordes den 30 april 2007 och avsåg brott mot tystnadsplikt. Denna anmälan inkom till åklagarkammaren den 30 maj 2007 och lottades på nu aktuell åklagare den 18 juni 2007. Den 26 juni 2007 gjorde Krokoms kommun anmälan hos polisen avseende tjänstefel och brott mot tystnadsplikt samt ”de brott som kan tänkas uppkomma under utredningens gång”, K8338-07. Anmälan inkom till åklagaren den 18 juli 2007. Den 19 juli 2007 beslutade åklagaren att överta förundersökningsledningen och lämnade direktiv till polisen att utse en handläggare och sedan kontakta dagsåklagaren för samråd om hur utredningen

skulle läggas upp. Åklagaren påpekade i direktivet att kommunen ville ha skyndsam handläggning på grund av arbetsrättsliga regler.

Handlingar från polisen inkom till åklagarkammaren den 14 och 15 augusti 2007 men några direkta utredningsåtgärder synes inte ha vidtagits.

Sedan åklagaren återkommit från semester lämnade hon den 23 augusti 2007 mer utförliga direktiv till polisen. Under september hölls tre förhör rörande K5081-07 och företrädare för kommunen lämnade vid ett besök på polisstationen in diverse handlingar angående K8338-07. Förhørsutskriften och ytterligare handlingar inkom till åklagaren den 25 september 2007 och den 10 oktober 2007 beslutade hon att lägga ned förundersökningen beträffande K5081-07 samt lämnade nya direktiv rörande K8338-07.

Den 2 november 2007 skrev åklagaren ett direktiv där det framgår att hon hade kontaktats av kommunen som undrat hur det gick med ärendet och påpekat att ärendet hade betydelse för kommunens arbetsrättsliga förhållande till den misstänkte. Ytterligare handlingar lämnades då in. Enligt diariet har direktivet och de inlämnade handlingarna expedierats till polisen först den 18 mars 2008.

Beträffande en ny tillkommen anmälan som gjorts den 20 oktober 2007 och inkommit till åklagaren den 31 oktober 2007 (K13086-07 där en person anmält AA för olaga hot) beslutade åklagaren den 5 november 2007 att överta förundersöknings-ledningen och lämnade direktiv.

Av polisens ärendehistorik framgår att ärendet, rörande såväl K8338-07 som K13086-07, legat i balans hos polisen mellan den 26 november 2007 och den 22 januari 2008.

Den 25 januari 2008 respektive den 11 februari 2008 inkom två nya anmälningar till åklagaren, K391-08 i vilken en person anmält AA för brott mot tystnadsplikt och K1511-08 där en annan person anmält vad som kom att rubriceras som oredligt förfarande.

Under tiden slutet av januari till mitten av mars 2008 hölls fyra förhör med vittnen och målsägande i K8338-07 och K13086-07. Målsäganden i K391-08 besökte polisen och gjorde en kompletterande anmälan samt lämnade in handlingar på arabiska. Även ytterligare utredningsåtgärder vidtogs under denna tid.

Förhørsutskrift avseende ett förhör som hållits i K13086-07 inkom till åklagaren den 13 mars 2008 och den 14 mars 2008 beslutade hon att överta förundersöknings-ledningen beträffande K1511-08 samt lämnade direktiv.

Den 27 mars 2008 inkom en sammanfattning av ärendet från polisen med begäran om vidare direktiv. På handlingen har åklagaren gjort vissa anteckningar och hon har sedan skickat tillbaka den till polisen. Varken av diariet eller av handlingarna i övrigt framgår när detta har skett. Åklagaren har själv upplyst att hon glömde att diarieföra åtgärden eftersom hon då hade löpande kontakter med utredaren.

I april 2008 begärdes rättsintyg i K1511-08. I juli 2008 hölls målsägandeförhör i K8338-07. Den 23 september 2008 vidtogs vissa utredningsåtgärder med anledning av tidigare begärt rättsintyg. Samma dag inkom en utredningshandling till åklagaren beträffande K1511-08. Den 25 september inkom enligt diariet ytterligare en utredningshandling gällande samma anmälan till åklagaren.

AA inkom den 19 september 2008 genom sitt ombud med en skrivelse till åklagaren och efterfrågade besked om hur ärendet fortskred. Åklagaren besvarade skriftligen förfrågan den 30 september 2008.

Den 29 september 2008 skickade åklagaren direktiv med preliminära gärningsbeskrivningar gällande samtliga anmälningar. Därefter höll polisen fyra förhör och inhämtade journalanteckningar. Vidare inkom målsäganden i K391-08 med handlingar på arabiska jämte översättning.

Enligt en anteckning i polisens akt lämnades den 6 november 2008 en sammanställning över ärendet till åklagaren med frågan "Skall något annat göras i ärendena nu?". En handling benämnd målsägandeförhör diariefördes som inkommen

från polisen samma dag. Ytterligare en förhørsutskrift inkom till åklagaren den 12 december 2008.

Den 15 februari 2009 lämnade åklagaren ett nytt direktiv inför att AA skulle höras och delges misstanke om brott. Hon beslutade samma dag bl.a. att lägga ned en del av förundersökningen rörande K8338-07.

AA inkom genom sitt ombud på nytt, den 24 februari 2009, med en skriftlig förfrågan till åklagaren om ärendet. Åklagaren synes ha svarat på förfrågan i en skrivelse daterad den 26 februari 2009. Hon skickade samma dag sin skrivelse till polisen för kännedom och påminde samtidigt om sina tidigare direktiv med tillägget ”Det kanske går att kalla honom (AA, min anmärkning) så snabbt som möjligt.” Av diariet framgår inte om och när expediering skett till ombudet.

Efter ytterligare några utredningsåtgärder hölls förhör med AA den 4 mars 2009 sedan offentlig försvarare hade förordnats för honom föregående dag.

Den 5 mars 2009 inkom utredningshandlingar från polisen och den 16 mars beslutade åklagaren att lägga ned förundersökningen i dess helhet.

Efter att ha redogjort för den rättsliga regleringen gjorde BB därefter följande bedömning.

En förundersökning ska bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Det förhållandet att förundersökningen, eller resultatet av denna, kan ha betydelse i en pågående arbetsrättslig tvist är en av många omständigheter som bör beaktas i sammanhanget.

I det aktuella ärendet har fem anmälningar som gjorts av fyra olika privatpersoner och en kommun inkommit till åklagarkammaren under tiden den 30 maj 2007 till den 11 februari 2008. Åklagaren har omgående efter det att den andra anmälan – den från kommunen – inkom till henne gett ett första direktiv där hon också har uppmärksammat anmälares, dvs. kommunens, intresse av skyndsamt handläggning. När åklagaren sedan återkom från sin semester gav hon nya direktiv. Under hösten 2007 fram till början av november synes förundersökningen ha bedrivits aktivt. Ett av åklagarens direktiv daterat den 2 november 2007, som har karaktären av en påminnelse, tycks dock inte ha expedierats till polisen förrän långt senare. Detta, som med all sannolikhet berott på ett rent förbiseende, är förstås olyckligt. Huruvida det har haft någon betydelse för polisens beslut att lägga ärendet i balans är dock svårt att uttala sig om.

Den 22 januari 2008, sedan ytterligare en anmälan inkommit, började polisen åter arbeta med ärendet, bl.a. hölls flera förhör med vittnen och målsägande under tiden fram till mitten på mars 2008.

Från åklagarens sida vidtogs nästa åtgärd den 14 mars 2008, redan dagen efter det att förhørsutskrifter inkommit från polisen. Den 18 mars skickade åklagaren direktiven från den 2 november 2007, jämte de handlingar kommunen gett in, till polisen som därefter, den 27 mars 2008, inkom med en sammanfattning av ärendet och begärde nya direktiv. På den handlingen har åklagaren gjort vissa anteckningar. Handlingen synes sedan ha skickats eller lämnats till polisen. Eftersom den åtgärden inte är diarieförd och handlingen inte heller är inkomststämplad hos polisen har det inte gått att utreda när åklagaren vidtog denna åtgärd. Enligt åklagarens upplysningar har hon också haft ytterligare kontakter med utredande polisman. Inte heller dessa kontakter är diarieförda eller finns dokumenterade på något annat sätt. Det kan således konstateras att åklagaren och polisen har arbetat aktivt med ärendet under denna tid, men att det förekommit vissa brister i dokumenteringen.

Fram till dess att åklagaren lämnade nästa direktiv, den 29 september 2008 har, såvitt kan utläsas ur handlingarna, begärts rättsintyg, hållits målsägandeförhör och gjorts en tjänsteanteckning avseende det tidigare begärda rättsintyget. Under denna period om ca sex månader tycks dock förundersökningen inte ha bedrivits så skyndsamt som varit önskvärt.

Under tiden slutet av september till november 2008 synes förundersökningen åter ha tagit fart och en hel del utredningsåtgärder har vidtagits, bl.a. har flera förhör hållits. Enligt diariet inkom en förhørsutskrift till åklagaren den 6 november 2008. En anteckning i polisens akt ger vid handen att utredaren den dagen lämnade en sammanställning över ärendet till åklagaren med frågan ”Skall något annat göras i ärendena nu?”. Enligt diariet har ytterligare en förhørsutskrift inkommit till åklagaren den 12 december 2008. Därefter vidtogs nästa åtgärd den 15 februari 2009, då åklagaren bl.a. lämnade nya direktiv inför förhör med AA. Åklagaren har upplyst att hon under denna tid hade mycket annat som var prioriterat och att det var många ledigheter över julen varför hon först i februari 2009 kunde ta ställning till vilka misstankar som skulle delges den misstänkte.

Enligt min mening bör vid bedömningen av handläggningstiden särskilt beaktas att ärendet rört flera anmälningar avseende olika brott av inte alltför allvarligt slag som successivt kommit in till åklagarkammaren, att särskilda tolkbehov har förelegat och att de anmälda brotten i flera fall tycks ha varit svårbedömda. Även med beaktande av detta har den totala handläggningstiden blivit lång. Mitt samlade intryck är dock inte att utredningen präglats av inaktivitet, utan att åklagaren med vissa undantag har varit aktiv vid sin förundersökningsledning. Flera av de direktiv som givits har också varit utförliga.

När det gäller de förfrågningar om ärendet som ställts till åklagaren av AA och dennes ombud kan inledningsvis konstateras att endast de skriftliga kontakterna är diarieförda. Det förhållandet att det, beträffande ett av svaren, av diariet inte framgår om och när expediering skett torde vara ett rent förbiseende. Jag har ingen anledning att betvivla att expediering har skett i anslutning till att svaret skrevs. Följaktligen anser jag att åklagaren har svarat med den skyndsamhet som rimligen kan krävas.

Av handlingarna framgår vidare att det därutöver förekommit muntliga kontakter. Det framgår däremot inte vare sig av AA anmälan till JO eller av handlingarna i övrigt hur och när AA själv har försökt få kontakt med åklagaren, när muntliga förfrågningar ställts eller om, och i så fall när, dessa har besvarats. Vad som framkommit ger inte stöd för att åklagaren hanterat muntliga förfrågningar på sätt som varit olämpligt.

AA yttrade sig över remissvaret och uppgav bl.a. att de anmälningar som hade gjorts var grundlösa och att han var missnöjd med åklagarens bedömningar i ärendet. Han begärde även skadestånd.

Bedömning

JO:s uppgift är att granska att myndigheter och andra som står under JO:s tillsyn följer lagar och andra författningar i sin verksamhet. Syftet med granskningen är i första hand att undersöka om myndigheterna har handlat enligt gällande regler för förfarandet. Däremot brukar JO inte pröva myndigheters ställningstaganden i sak. Detta innebär att JO vanligen inte prövar myndigheters överväganden i lämplighets- eller bedömningsfrågor. Beslut att inleda eller inte inleda förundersökning bygger på bedömningar, bl.a. av vilken bevisning som finns och vad man kan vänta sig få fram i undersökningen. Min granskning i ärendet har därför inte avsett de bedömningar i sak som åklagare gjort utan begränsats till handläggningstiden.

En förundersökning ska enligt 23 kap. 4 § andra stycket rättegångsbalken bedrivas så skyndsamt som omständigheterna medger. Det är undersökningsledaren som har ansvar för förundersökningen i dess helhet. Han eller hon ska se till att utredningen bedrivs effektivt och att den enskildes rättssäkerhetsintressen tas till vara.

Undersökningsledaren ska också ge dem som biträder honom eller henne behövliga direktiv för arbetet (1 a § förundersökningskungörelsen [1947:948]).

Som Åklagarmyndigheten angett är det förhållandet att en förundersökning, eller resultatet av denna, kan ha betydelse i en pågående arbetsrättslig tvist en av många omständigheter som bör beaktas i sammanhanget. Om en person avskedats på grund av misstanke om brott kan det givetvis finnas ett befogat intresse av att brottsmisstankarna utreds skyndsamt.

Av utredningen framgår att tre anmälningar mot AA gjordes under år 2007, bl.a. en i juni av Krokoms kommun. I ett direktiv till polisen sommaren 2007 framhöll DD att kommunen ville ha en skyndsamt handläggning på grund av arbetsrättsliga regler och i november 2007 kontaktades hon av företrädare för kommunen som bl.a. påpekade att ärendet hade betydelse för kommunens arbetsrättsliga förhållande till den misstänkte. Det har således på ett tidigt stadium stått klart att resultatet av förundersökningarna kunde ha betydelse i ett arbetsrättsligt sammanhang. I början av 2008 gjordes två ytterligare anmälningar i vilka AA utpekades som gärningsman. Förundersökningen lades, sedan den beträffande visas brottsmisstankar avslutats tidigare, i sin helhet ned i mars 2009. De brottsmisstankar som anmälts sommaren 2007 hade då utretts under cirka 21 månader.

Av den redogörelse som lämnats framgår att det förekommit vissa uppehåll i handläggningen. Jag kan konstatera att, även med beaktande av de omständigheter som försvårat handläggningen och som Åklagarmyndigheten särskilt framhållit, förundersökningen inte som helhet betraktad bedrivits med den skyndsamt som krävts. Handläggningstiden har således blivit alltför lång. För detta, och för brister i diarieföringen, kan DD inte undgå kritik.

Vad gäller polisens handläggning har jag inte funnit tillräcklig anledning att ytterligare utreda bl.a. anledningen till att ärendet legat i balans mellan den 26 november 2007 och den 22 januari 2008.

Avslutningsvis vill jag endast nämna att JO inte är behörig att pröva anspråk på skadestånd.

Ärendet avslutas.